Faluvédelem: szegényebben

Egy falu életében fontos, hogy a múltból mi marad meg és mi kerül át a mába, hogyan használjuk azt, és miként tudjuk megőrizni a jövő számára. A településrendezés értékőrző kell legyen.

KORDICS IMRE

Az ismert műemlékek mellett, az épített örökség településtörténeti és településképi jelentőséggel bíró emlékei is helyi védelmet érdemelne.

A Nagyváradtól 42 km-re lévő Micske egyik ismert történelmi emléke, az eredetileg a Baranyi család tulajdonában lévő Szathmáry -Király-kúria a végnapjait éli. Az épület kidőlt fala, a leszakadt mennyezet és a gondozatlan környezet mind arra utal, hogy a kúriát sorsára hagyták. Építészetileg nem egy kiemelt jelentőségű emlék, de a település helytörténeti értéke. Feltehetően Baranyi Gábor (1866–1923) építtette, majd lánya Gizella (1900–1964) és férje Szathmáry-Király István (1892–1937) tulajdonába került. A téglalap alaprajzú épület főhomlokzatát oszlopos, nyitott tornác díszíti. Az átalakítások során az oszlopok egy részét befalazták. A romos épületet éveken át az állatorvosi rendelő használta, nem került az örökösök tulajdonába. Használták, kihasználták a kúriát, aztán hagyták tönkremenni, most pedig minden bizonnyal lebontásra kerül. Környezete is elhanyagolt, az egykor szebb időket látott parkjának csak ártott a szomszédos tömbház (!) építése során okozott kártételek.

A Baranyi család

A lebontásra szánt épület településtörténeti jelentőséggel bírt. Múltunk, Micske története után érdeklő odalátogatók figyelme, a ritka értékű református műemléktemplom után a Baranyi család megmaradt emlékei felé irányul. A Baranyiak ezer szállal kötődnek Micskéhez, majd háromszáz éve a család és a falu története összefonódik. Házasság útján olyan családok gazdagították Micske múltját mint a Jakó, Szathmáry-Király, Gruden vagy Szilágyi.

A váradi és micskei Baranyi család hatalmas birtokaik által biztosított gazdasági erejénél fogva, a társadalmi és politikai életben betöltött pozíciójuk révén Bihar legjelentősebb és legismertebb családjai közé kerültek. Gazdasági és politikai befolyásukat a haza és a köz szolgálatába állították. Találunk köztük fő- és alispánt, képviselőt és királyi tanácsost, ott voltak a megyei vezetésben is. Szolgálták a hazát Rákóczi katonájaként, '48-as tisztként vagy '56-os forradalmárként. Templomépítő és egyháztámogató tevékenységük kiemelkedő. Az idők folyamán a család több tagja katonai pályára lépett vagy tisztviselők, orvosok, ügyvédek és kereskedők lettek.

Az általuk, 1757-ben épült római katolikus templom, a Jakó-kúria, egy-két átalakított ház, a temető néhány sírhelye és a velük kapcsolatos helynevek még őrzik a család emlékét.

Alig 12 évvel az utolsó Micskén élő családtag- Baranyi Erzsébet (1917–1998) halálát követően, az ősi Baranyi – ház is elpusztult, ami talán az ő jogos öröksége is lehetett.

Meg kellett volna menteni

A településrendezés értékőrző megoldásokat is feltételez. A hagyományos faluképbe sokkal beleillőbb lehetett volna a rendbetett kúria, mint a tömbház. Feltehetően erre is szükség van, de egy faluléptékű régi, múltidéző kúria a gondozott zöldterülettel nem állt volna a falufejlesztés útjába.

Minden bizonnyal, az anyagi gondok mellett is, ezt az épületet még érdemes lett volna megmenteni. Hasznos funkciót találva neki településtörténeti emlékként, a következő nemzedékek örökségének részeként kellett volna megőrizni.

Elvesztésével szegényebbek leszünk.

Fotó: Prof. dr. Cziriják László

A kúria főhomlokzata jelenleg rossz állapotban

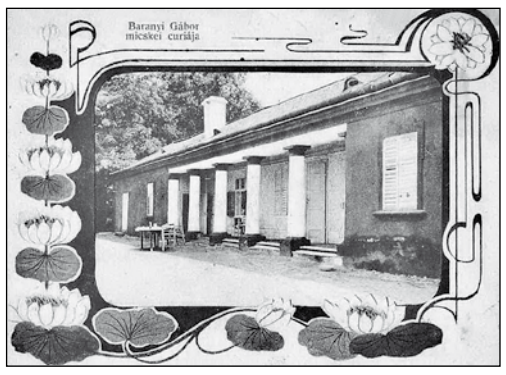

Baranyi Gábor kúriája képeslapon

A kúria kidőlt fala – ez is megoldást kíván

Népdal-, néptáncoktatás

A 2010/2011-es tanévben is indul a Nagyvárad Táncegyüttes és a Francisc Hubic Művészeti Iskola közös magyar népdal- és néptáncképzése, mely a gyakorlati néptáncoktatás mellett népzene- és néptáncelméleti, néprajzi és művészettörténeti elméleti oktatást is tartalmaz. Kelemen M. János és Kádár Eélemér szakpedagógusok 2010 október 14-én, csütörtökön 16 órától várják meghallgatásra és felvételire a jelentkezőket az iskola székhelyén (Moscovei u. 5. sz.) További információk: népi ének szak – 0744/296–448 – k.jano@yahoo.com, néptánc szak – 0752/126252 – kadarelemer@yahoo.com

Székely bált szerveznek

A Barátság Klubja rendkívüli rendezvényre hívja tagjait, barátait és minden érdeklődőt. Október 23-án, szombaton 19 órától a Corola vendéglőben (Ősi negyed, Meşteşugarilor/ Mester utca 110. szám) hagyományteremtő szándékkal kerül megrendezésre a székely bál, amely a jó hangulaton túl számos meglepetést is tartogat a résztvevőknek. Lesz tombola és néptánc is. Megjelenés ha lehetséges székely ruhában kéretik. A zenét ezúttal is a Petimix szolgáltatja. Minden szórakozni vágyót, korhatár nélkül szeretettel várnak a szervezők. Lesz hideg és meleg étel is jó áron. A belépő 15 lej. Helyek korlátozott számban. Érdeklődni és felíratkozni Irénkénél lehet a 0770/183–726 telefonszámon, vagy minden vasárnap 17 órától a Corola vendéglőben.

RÖVIDEN

❑ **Felkészítő.** Várnak még jelentkezőket a matematika érettségi előkészítőre, melyet a szőlősi RMDSZ szervez. A csoport 8-10 tagú lesz, az órákat hétfőnként (18–20) Hasas Tünde matematika tanár fogja tartani. Érdeklődni és felíratkozni a 0745/3015–83-es telefonszámon lehet, hétköznap 16–19 óra között.

❑ **Angol és román játszóház.** Szeretettel várnak 4–8 év közötti gyermekeket az angol kezdő és haladó valamint a román nyelvű játszóházakba, amelyeket a váradszőlősi RMDSZ szervez immár 5. éve. A foglalkozások októberben kezdődnek és hétköznap délutánonként lesznek megtartva. Érdeklődni: az angol nyelvű foglalkozásokra a 0770/102–113, a román nyelvű foglalkozásokra pedig a 0740/190–407-es telefonszámokon lehet.

❑ **Jubileumi ünnepség.** A váradvelencei református templomban 2010. október 17-én, vasárnap délelőtt 10 órától ünnepi istentiszteletre kerül sor, az Agnulli Dei református szociális központ építése és működése 10. évfordulója alkalmából. Az istentisztelet után emléktábla avatására kerül sor az intéznény udvarán.

Köszönetnyilvánítás

A Nagyváradi Szociális és Közösségi Ügyek Hivatala (ASCO) köszöni mindazoknak, akik támogatták az Idősek Nemzetközi Napja alkalmából szervezett rendezvényeket: a váradi Transilvania Műszaki Kollégiumnak, a váradi piacrendészetnek (RAPAS), a Down-kórosok váradi szervezetének, a Selgrosnak, a Tomis Kft. pékségnek, a Serv Prest Elidor Kft.-nek, a Nagyváradi Állami Filharmóniának, a Francisc Hubic művészeti iskolának, a váradi Ady Endre Líceumnak. A felsorolt cégek, intézmények segítségével valódi ünnepi pillanatokat tudtak szerezni annak a több mint 400 váradi idős embernek, aki részt vett a filharmóniánál megtartott koncerten, valamint a Transilvania műszaki kollégiumban megszervezett szeretetvendégségen. A lapunkhoz továbbított közelményben az ASCO köszönetet mond az ünnepelteknek is, a rendezvényeikkel szemben tanúsított érdeklődésükért, s azért, hogy ilyen nagy számban vettek részt az október elsejei rendezvényeken.

zile și nopți
HIRDETÉS

Nemzetközi rangra emelni Nagyvárad zenei életét

Kezdetét vette vasárnap este az a nagyszabású zenei fesztivált, melyet M. Haydn, W. Pichl és K. D. von Dittersdorf műveiből állítottak össze. A fesztivál előzményeiről hátteréről, alakulásáról Thurzó Zoltán zongoraművész írt lapunknak cikksorozatot.

THURZÓ ZOLTÁN

Az 1692-ben bekövetkezett török uralom alól való felszabadulás után, rendkívül gazdag felvirágzásnak kezdődött, úgy Nagyvárad, mint Szent László által városunkba telepített Püspökség és a székeskáptalan történetében.

Nem szabad elfeledjük, hogy a 32 év török hódoltság, valamint a vár ostroma, csaknem kiírtotta a magyar lakosságot. Váradon mindössze kéttucatnyi lakóház maradt épen. Százötven év után most jöhetett be az első püspök, székvárosába.

Benkovits Ágoston püspök az első, aki 1692-ben Nagyváradra érkezik. Akkor a török pusztítások miatt, katolikus templom nem volt városunkban. Az alig kétszáz híve számára rendelte el az építését az első katolikus templomnak, rögtön amikor városunkba érkezett. Ez lesz a második székesegyházunk. Ez, ma is megvan, a Körösparti református templom (Olaszi templom) szomszédságában, tömbházakkal körbevéve - melyet a kommunista-ateista román állami vezetés, 1949-ben elkobzott a római-katolikus püspökségtől, és azt az ortodoxoknak, használatra átadta (...) , így ők beültek oda, és azóta is bitorolják. (Az első székesegyházat 1618-ban Bethlen Gábor erdélyi fejedelem bontatta le, és ennek követi a vár falaiba való beépítésre rendelte el. Így pusztult el az első székesegyház).

Benkovits püspök, igaz, szegényes körülmények között, de szívből, a jövőbe vetett hit lelkesedésével építette a Székesegyházat, biztos reményében annak, hogy lesz még Nagyváradon fölemelkedés a történtek ellenére is, mindenekelőtt kultúra, valamint építkezés.

Zenei központ

Csáky Imre bíboros rövidesen (1717–1734) új istenházat emeltet, a mai Szent Lászlóról elnevezett újvárosi plébániatemplomot (ez lett időrendi sorrendben a harmadik székesegyház).

Belegondolva az alig pár évtizeddel, a török elűzése után, majd szinte előzmények nélkül, városunkban olyan gazdag művelődési, elsősorban zenei életnek vetik meg alapjait, a katolikus egyházfők, mely Nagyváradot a legnagyobb európai zenei központok sorába emeli majd. Az itteni római katolikus püspökök kezében mindig is igen jelentős anyagi források voltak, s élni is tudtak vele: a hívek testi és lelki gondozására, oktatására mindig hatalmas vagyonokat fordítottak, de mindig jutott pénz a város művészetének pártolására is.

Báró Patachich Ádám

Báró Patachich Ádám 1715-ben született. Apja katonai pályára szánta, de ő inkább a bölcsészetet és hittudományt választotta, s mindkettőből tudori oklevelet szerzett Rómában. Rendszeresen írt verseket, ezért a római Arkadok Akadémiája tagjává választja.1739-ben Bécsbe kerül, ahol szorgalmas figyelője lett minden kulturális mozgalomnak. Itt érlelődik meg tudatában: ha egyszer püspök lesz, fényes udvart rendez be magának, ahol a legjelesebb személyiségeket gyűjti maga köré.

Michael Haydn

Patachich Ádám 1759 végén kapta meg a kinevezését, de mire a római bulla Bécsbe a felszentelésre megérkezett, már a naptárak 1760-at jegyeztek.

Elődje, gróf Forgách Pál püspök volt, s mikor a királyi levél, mely Forgáchot Vácra szólította 1759-ben, csak magában jött, és nem volt vele egy másik méltóság, mely Váradnak új főpásztort adott volna. Ilyen esetekben a káptalanok, hogy az egyházmegye ügymenete fenn ne akadjon, saját környezetükből vikáriust szoktak választani. (Némi maradványa ez azon ősi joguknak, hogy egykoron saját püspököket is ők választották.)

Patachich Ádám püspök 45 éves volt mikor, mint váradi főpásztor bevonul 1760 tavaszán székhelyére. Beiktatása május 25-én, Pünkösd vasárnapján volt.

Művészeti élet

A városból nem sokat láthatott, mert 1660-ban a lakosság a törökök elől, a várba menekült. Mindenki a saját otthonát felgyújtotta, emellett a város még mindig magán viselte a háború okozta pusztítást. Patachich Ádám nevéhez nemcsak az egyedülállóan impozáns, monumentális barokk stílusú rezidencia építése (Mária Terézia uralkodása alatt Magyarországon, körülbelül 200 kastély és palota épült, ezek legnagyobbika a váradi), és az ugyancsak barokk székesegyház továbbépítése fűződik (melyet gróf Forgách Pál püspök kezdett el), hanem az egykori Várad művészeti életének leggyümölcsözőbb korszaka, mely a humanista érdeklődésű püspöknek a városba érkezésével kezdődött.

A pompakedvelő, rendkívül művelt püspök egy csapásra nemzetközi rangra emelte Nagyvárad zenei életét. A díszes hintó, ahogy hozta az új püspököt és kíséretét városunk felé , a kép, mely a főpásztor szeme elé tárult koránt sem volt gyönyörködtető: háborúk és forradalmak nyomai voltak láthatók, valamint a félig kész Székesegyház (mostani Bazilika – negyedik, jelenlegi Székesegyházunk) vakolatlan téglafalai, tornyok nélkül, fedél nélkül állottak.

Patachich, aki önzetlenül évi jövedelmének negyedét fordította zenei és színházi célokra, valamint nagy könyvtára (amit idejövetele után rövidesen megnyit a nagyközönség előtt, mint nyilvános könyvtárat) tudta, hogy ezt a feladatot – Nagyvárad zenei életének felvirágoztatását – csakis egy fiatal, kiemelkedő képességű művész oldhatja meg.

A hátsó kocsik egyikében, mely a püspök kíséretet hozta, egy 23 éves sovány, inkább beteges külsejű, de becsvágytól csillogó szemű fiatalember ült: ez volt Michael Haydn…

(FOLYTATJUK)